

УДК 339.13-032.32

Галазюк Н.М., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Зелінська О.М., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У статті висвітлено сутність фінансової глобалізації, її наслідки для розвитку економіки країн, зокрема фінансового ринку. Досліджено сутність фінансових ринків, проаналізовано сучасні тенденції та визначено чинники, які впливають на формування фінансового ринку України.

Ключові слова: фінансовий ринок, світовий фінансовий ринок, глобалізація, фінансова глобалізація.

Galaziuk N.M., Zelinska O.M.

FINANCIAL IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL MARKET AND UKRAINE

The article highlights the essence of financial globalization and its implications for the economy, including the financial market. The essence of financial markets, analyzes the current trends and the factors that influence the formation of the financial market of Ukraine.

Keywords: financial markets, world financial markets, globalization, financial globalization.

Галазюк Н.М., Зелинская О.М.

ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОГО ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ

В статье освещены сущность финансовой глобализации, ее последствия для развития экономики страны, в частности рынка. Исследована сущность финансовых рынков, проанализированы современные тенденции и определены факторы, влияющие на формирование рынка Украины.

Ключевые слова: финансовый рынок, мировой финансовый рынок, глобализация, финансовая глобализация.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Реформування економіки України, перш за все, залежить від швидкості та ефективності змін, які проходять в її базових ланках – підприємствах. Ринкові зміни надають суб'єктам господарювання можливості самостійно вибирати шляхи власного розвитку.

Значний вплив на умови діяльності підприємств, а особливо на їх об'єднання, чинять процеси глобалізації, зокрема й фінансової.

Глобалізація - це процеси всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції. Основною рушійною силою і одночасно наслідком процесів глобалізації є міграція у масштабах всієї планети капіталу (особливо фінансового), уніфікація законодавства, економічних і технологічних процесів.

Глобалізація є об'єктивним процесом, який має системний характер. Але вона стосується, на наш погляд, більшою мірою економічних процесів. Саме про це свідчать вільна торгівля, вільний рух капіталів, зниження податків і прибутків підприємства, спрощення переміщення галузей промисловості між різними державами для зменшення витрат [5].

Глобалізація насправді відкриває практично необмежені можливості для всесвітнього розвитку, однак темпи її поширення не рівномірні. Процес інтеграції у міжнародну економіку відбувається в одних країнах швидше, ніж в інших. У країнах, що

зуміли досягти інтеграції, спостерігаються більш високі темпи зростання економіки та добробуту. У свою чергу, підвищення рівня життя створило можливості для розвитку демократії і просування вперед у вирішенні таких економічних питань, як захист навколишнього середовища і поліпшення умов праці.

Фінансова глобалізація є одним із процесів глобалізації, який розуміють як вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків. У найширшому розумінні фінансова глобалізація є ідеологією, політикою та практикою об'єднання національних грошових систем шляхом їх заміщення «світовими грошима».

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання, присвячені теоретичним та практичним проблемам формування фінансового ринку в Україні в умовах фінансової глобалізації, широко представлені в економічній літературі. Можна навести праці таких зарубіжних та вітчизняних учених, як Болдова А.А., Мойко В.Ю., Буднік М.М., Матюшева Л.С., Сабліна Н.В., Васильєва В.В., Васильченко О.Р., Дуброва Н.П., Воловик Д.В. та інші.

Цілі статті. Метою нашого дослідження є дослідження впливу фінансової глобалізації на розвиток і формування фінансового ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За умов сьогодення глобалізаційні процеси набувають все більшого поширення та здійснюють все більший вплив на стан економіки в кожній окремій країні. На сьогодні вона охоплює майже всі сфери життєдіяльності людини, та її вплив стає дедалі відчутнішим. Особливу актуальність нині має дослідження проблем та особливостей економічної, зокрема фінансової глобалізації.

Фінансова глобалізація, як одна із складових глобалізації в цілому, є також напрочуд важливою, оскільки саме вона сприяє досягненню фінансової єдності та взаємозалежності економік певних країн одна від одної. Саме тому проблема дослідження впливу фінансової глобалізації є достатньо актуальною. А оскільки вплив глобалізації на Україну щорічно поширюється, то потрібно чітко усвідомлювати, які переваги матиме країна від впливу процесів фінансової глобалізації, а також процеси, що негативно впливатимуть на економічний стан України, для того, щоб спрямувати державну політику підтримки економічного стану в країні в потрібне русло [6].

Фінансова глобалізація являє собою одну із сфер прояву глобалізаційних процесів, яка сприяє зростанню єдності та взаємозалежності у сфері фінансових відносин різних країн. Характерними проявами фінансової глобалізації для кожної окремої держави є зростання ролі міжнародних кредитних відносин, міжнародного руху капіталів та джерел надходження доходів і розміщення активів в інших країнах. В основі фінансової глобалізації лежить вільний рух капіталів і валюти, їх перетинання національних кордонів, що призводить, в свою чергу, до формування глобальних фінансових ринків і світового фінансового середовища [4]. Саме тому не дивно, що розвинені країни міцно взялися за розвиток банківської справи, а саме міжнародного банківського кредитування.

Розглянемо, яка ж ситуація склалася в Україні. По-перше, вже з початку ХХІ століття відбувся стрімкий розвиток сегментів вітчизняного фінансового ринку, що зробило його одним із найпривабливіших у Східній Європі секторів міжнародних фінансів, що сприяло активізації та інтенсифікації процесів інтеграції й конвергенції. Станом на початок 2006 року в Україні нараховувалось більше десятка іноземних фінансових груп, які виступали інвесторами вітчизняних банків, надаючи фінансові потоки у розмірі понад 10 млрд. дол. США. А вже на 1 січня 2012 року відносна частка активів міжнародних конгломератів у активах банків України сягала 16,98 %, у ВВП – 18,07 %, що свідчить про їх потужність як банківських посередників на фінансовому ринку України [4].

Оскільки явище фінансової глобалізації носить достатньо багатогранний характер, не можливо одностайно визначити, який характер являє собою присутність такого явища для економіки України – позитивний чи негативний. Присутні свої вигоди та свої мінуси. Отже, розглянемо, які ж позитивні та негативні наслідки фінансової глобалізації мають місце для України (таб.1).

Таблиця 1

Позитивні та негативні наслідки впливу фінансової глобалізації для України

Позитивні	Негативні
1. Підвищення ефективності національних фінансових ринків за рахунок інтеграції у світовий фінансовий ринок	1. Загроза виникнення та швидкого поширення фінансових криз із однієї економіки в іншу
2. Зниження інфляційного тиску, здешевлення ресурсів під впливом міжнародної конкуренції	2. Зростання нестабільності національних фінансових ринків
3. Дисциплінація впливу руху іноземного капіталу на грошову владу	3. Вплив зовнішніх факторів на здійснення національної грошово-кредитної політики
4. Висока мобільність капіталу, його значні обсяги, вигідна ціна й висока ліквідність	4. Висока мобільність капіталу, його значні обсяги, вигідна ціна й висока ліквідність
5. Багатофункціональність фінансових ринків	5. Значні збитки від міграції фінансових ресурсів
6. Спрощення процедури здійснення фінансових операцій за рахунок комп'ютеризації та інформатизації	6. Стихійний рух спекулятивного капіталу, певна відособленість фінансового капіталу від реальної економіки
7. Зростання якості банківських послуг, технологій та рівня кваліфікації персоналу	7. Обмежений доступ країн, що розвиваються, до ресурсів на світовому

Отже, незважаючи на невід'ємність процесу фінансової глобалізації на світових фінансових ринках, потрібно враховувати не тільки вигоди від даного процесу, а й певні негативні моменти, щоб мінімізувати в подальшому ступінь їх негативного впливу на фінансовий сектор та економіку певної держави, а в даному випадку України, загалом.

Якщо розглядати фінансовий ринок в Україні то він почав розвиватися з 1992 р. у формі акцій акціонерних товариств і депозитних сертифікатів комерційних банків.

До основних передумов формування фінансового ринку можна зарахувати такі: розвиток альтернативного сектору економіки, комерціалізацію банківської сфери, скасування монополії зовнішньої торгівлі, пільговий порядок оподаткування доходів за цінними паперами, відсутність державного регулювання операцій з цінними паперами. Це дасть змогу насамперед послабити платоспроможний попит, що вже формується на ринковій основі. Водночас в умовах структурно-технологічної незбалансованості економіки, монополізації виробництва, катастрофічної зношеності основних фондів, посилення інфляції відбувається активна диференціація платоспроможного попиту: основна маса нагромаджень сконцентрована у фінансовому секторі економіки й підприємств не фінансового сектору, що спеціалізуються у сфері обміну [1].

Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Добре функціонуючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів у суспільстві. Акумуляуючи значні обсяги грошових коштів, фінансові установи є потужним джерелом інвестицій в економіку країни, що розвивається досить динамічно.

На сучасному етапі свого розвитку фінансовий ринок України має об'єктивні передумови для трансформації у високоефективний механізм забезпечення інвестицій для

потреб економіки. Участь України в міжнародних економічних зв'язках, міжнародна регіональна інтеграція визначають сучасну спрямованість розвитку фінансової системи та національної економіки [2,с.322].

Останнім часом посилюється інноваційна спрямованість розвитку економіки України, що передбачає активізацію інвестиційного процесу й відповідне фінансове забезпечення. Характер впливу фінансової глобалізації на національну економіку зумовлює вироблення виваженого підходу до регулювання фінансової сфери й удосконалення механізмів забезпечення економічної безпеки України [3,с.201].

Проблеми, які постійно виникають через відсутність системного підходу в фінансових реформах, несумісність економічних методів управління і закономірностей розвитку ринкових інститутів, значні недоліки в правовому забезпеченні розвитку фінансового ринку мають негативний вплив на економічний стан країни, позначаються на формуванні економічної політики.

В цілому, комплексна модернізація фінансових ринків повинна ґрунтуватися на вирішенні наступних завдань:

- забезпечення консолідованого догляду за фінансовими ринками та ринком капіталу шляхом об'єднання державних органів в єдиний мегарегулятор з метою уникнення дублювання функцій різних регуляторів, повноважень при прийнятті рішень, зменшення ризику втрати ефективності нагляду за фінансовою стабільністю;

- проведення інституційної реформи ринків капіталу, що передбачає утворення нових потужних спеціалізованих фінансових інституцій (інвестиційних банків; інституцій для фінансування інноваційного розвитку), підвищення ролі інститутів спільного інвестування, пенсійних фондів та страхових компаній для акумуляції інвестиційних ресурсів та їх спрямування в реальний сектор економіки;

- консолідація біржової системи України та створення високотехнологічної єдиної платформи для торгівлі цінними паперами, яка відповідає міжнародним вимогам, забезпечує тісний зв'язок між організаторами торгівлі депозитарно-кліринговою системою з метою мінімізації ризиків;

- завершення розбудови Національної депозитарної системи: впровадження дворівневої системи з центральним депозитарієм, вдосконалення обліку прав власності на цінні папери, запровадження міжнародних стандартів обліку прав власності на цінні папери, впровадження центральної розрахунково-клірингової палати, яка підвищить ліквідність ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів, спростить розрахунки за договорами щодо цінних паперів, сприятиме ефективному виконанню договорів та прискорить процес інтеграції національного ринку до європейського та світового ринку, а також проведення дематеріалізації обігу цінних паперів і переведення усіх попередніх випусків цінних паперів з документарної форми у без документарну.

Розвиток національного фінансового ринку в умовах глобалізації набуває сьогодні особливо важливого значення. В умовах дефіциту коштів на інвестиції державних та корпоративних структур, високої вартості фінансово-кредитних ресурсів, нерозвиненості та недосконалості механізмів внутрішніх фінансових ринків об'єктивно необхідним стає питання виходу українських агентів на зовнішні ринки та відкриття внутрішнього ринку для іноземного капіталу. Включення України в світову фінансову систему стає важливим фактором прискорення економічного розвитку в країні.

Глобалізація є головною сучасною тенденцією розвитку міжнародних фінансових ринків. Глобалізаційні процеси в фінансовій сфері проявляються у формі динамічного розвитку міжнародної фінансової інтеграції, лібералізації фінансових ринків, збільшенні міжнародних потоків капіталу, розширенні спектру валютних і фінансових операцій, поглибленні міжнародної конкуренції, трансграничного характеру діяльності міжнародних банків. Ці процеси справляють вплив на розвиток національних фінансових ринків, які є взаємозалежними із розвитком міжнародної фінансової системи, і зазнають при цьому позитивних та негативних впливів.

Внаслідок повільного економічного реформування Україна перебуває на узбіччі світових фінансових потоків. Тому, враховуючи специфічність впливу фінансової глобалізації на розвиток української економіки, можна визначити напрями, в яких такий

вплив є найбільш вагомим: інтеграція України до міжнародних торговельних відносин; взаємини з міжнародними фінансово-кредитними установами; інтеграція до світового фінансового ринку, залучення в Україну іноземних інвестицій та співпраця з іноземними партнерами. Відповідно серед основних критеріїв успішної інтеграції України до світової економіки можна відзначити:

- зростання міжнародного товарообігу із випереджаючим зростанням обсягів експорту;
- зростання обсягів іноземних інвестицій в Україну;
- зростання обсягів операцій із гривнею на світовому валютному ринку;
- мінімізація рівня кореляції між негативними тенденціями розвитку світової економіки та економіки національної.

Щодо кількісних показників зазначених критеріїв, то їх аналіз дозволяє зробити висновок про досить високий рівень торговельної відкритості України, але в той же час надзвичайно низькі темпи інтеграції до світового фінансового ринку.

Досить високий рівень відкритості національної економіки України проявляється в першу чергу і переважно у міжнародній торгівлі. Але з огляду на структуру вітчизняного експорту, який переважно складається з продукції гірничо-металургійного комплексу, хімічної, текстильної галузей, тобто продукції з низьким рівнем доданої вартості, його обсяги значною мірою залежать від кон'юнктури світового ринку. Така залежність безпосередньо впливає на вразливість національної фінансової системи, адже фінансова система значною мірою відображає ситуацію у реальному секторі економіки. Тому надзвичайно сильним є вплив тенденцій розвитку і світової економіки в цілому, і міжнародного фінансового ринку зокрема на розвиток ринку вітчизняного. Очевидно, що в цій ситуації одним із головних завдань уряду стає обмеження масштабів такого впливу. В той же час варто ще раз наголосити, що цей вплив є лише відображенням ситуації у реальному секторі, адже не має підстав говорити про достатній рівень глибини інтегрованості національного фінансового сектору до міжнародного ринку. Свідченням цьому є в першу чергу низький обсяг іноземних інвестицій та низький рівень міжнародних кредитів.

Висновки. Незважаючи на позитивну динаміку розвитку глобалізаційних процесів в Україні, слабкий рівень інтегрованості країни до міжнародних економічних відносин виступає як свого роду бар'єр, котрий гальмує можливості позитивного впливу фінансової глобалізації на Україну і відкриває шлях для впливу негативного. При цьому повільна інтеграція України у світовий фінансовий простір зумовлена в першу чергу внутрішньодержавними проблемами – недостатнім рівнем реформування економіки, нерозвиненістю національного фінансового ринку, невідповідністю законодавчих та інших норм міжнародним стандартам. Тому можна стверджувати, що проблема ролі та місця України в світі залежатиме від ефективності здійснення економічних реформ в країні. Аби вплив глобалізації на економіку України полягав не тільки у збільшенні рівня фінансової нестабільності, але і в отриманні державою всіх переваг, притаманних глобалізаційним процесам, держава має створити сприятливі умови для повномасштабної інтеграції всіх сегментів вітчизняної економіки до світового економічного простору, які в першу чергу мають полягати у розвитку вітчизняного законодавства та розбудові відповідної сучасним умовам ринкової інфраструктури. Для укріплення національної конкурентоздатності в умовах фінансової глобалізації необхідно насамперед збільшити фінансову потужність та професіоналізм національних агентів. Потрібне якомога краще сприяння процесам концентрації та централізації національних фінансово-кредитних інститутів. А також поширити сучасні організаційні та партнерські форми інтеграції, які сприятимуть запровадженню міжнародних стандартів фінансового менеджменту з метою підвищення ефективності управління фінансовими ризиками.

Список використаних джерел:

1. Болдова А.А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект / [А.А.Болдова., В.Ю.Мойко] //Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2012, 72-78с. [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/zpnudps/2012_1/pdf/12baauga.pdf
2. Буднік М. М. Фінансовий ринок: навч. посібник / [М. М. Буднік, Л. С. Мартюшева, Н. В. Сабліна]. - Х. : ХНЕУ, 2007. - 432с.

3. Васильєва В. В. Фінансовий ринок: навч. посібник / [В. В. Васильєва, О. Р. Васильченко] - Донецьк : Норд - Прес, 2007. - 403с.
4. Дуброва Н.П., Воловик Д.В. Глобалізація фінансових ринків //Економіст. - 2010 [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/73236.doc.htm
5. Економіко - правова бібліотека Vuzlib / Глобалізація та економічний розвиток [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://www.vuzlib.org/me_kneu/9-1.htm
6. Оцінювання стану розвитку фінансової глобалізації: особливості для України [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2006_1_Stukalo_ukr.pdf